

Frederic Udina i Martorell.

La finalitat d'aquests ensenyaments és la de consolidar els coneixements que els estudiants hagin tingut sobre l'Edat Mitja dels reinos hispànics; de manera conciscent no es tracta d'un curs monogràfic, sinó de donar una visió global de la problemàtica sobre tot en els tres fenòmens, sense els quals no es pot explicar aquesta època: la fecció, el règim feudal i/o senyorial i l'expansió marítima. Però l'ensenyament de total la panoràmica es basa en una interpretació d'historiografia, sense aferrar-se a cap dogmatisme d'escola; es reconeix la llibertat de càtedra, tant pel catedràtic com per l'estudiant. Els temes a exposar han de tenir un sentit d'estat de la qüestió i tindran un caràcter fonamental en les fonts. De tal manera que és pretén que l'estudiant surti de les classes amb un bon bagatge de coneixements de fonts historiogràfiques i documentals. D'ací les classes pràctiques fetes directament sobre les fonts. Aquestes classes tindran lloc a l'aula de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, en jornada de dues hores.

Els temes a exposar ho seran amb el concepte més ampli assenyalat i en conseqüència incidiran en tota la problemàtica social, de civilització material i espiritual, econòmica, política, ideològica, del poder, de la creença i del mite, del descabdellament de les mentalitats, etc.

Alguns temes, cabdals, seran enunciats amb antelació per tal que l'estudiant els pugui preparar i quan s'exposin hi hagi possibilitat de més diàleg.

Alguns alumnes hauran de presentar dues recensions, passar dos exàmens (un al gener, i l'altra al maig), dominar la matèria d'un manual de referència i poder emmarcar millor les explicacions i preparar les qüestions que es plantejarien relacionades amb els dos viatges d'estudi que organitzaria la càtedra.

TEMARI:

1. Fesomia general de l'edat mitjana i problemes de periodització "de la tenebrosa Edat Mitja", segons Marx, a la lluita per una espiritualitat.
2. El medi geogràfic i geofísic i la seva incidència en la història medieval espanyola; el clima i la vegetació.
3. La fi del món antic: crisis espirituals i econòmiques del Baix Imperi. Una nous modes de producció?. Els inicis dels temps medievals: la transició.
4. Textes del culte a l'Emperador -extensió i força política- i posició enfront del Cristianisme: els cristians de Tàrraco i Bàrcino; els edictes de Milà, Nicomèdia i Tessalònica. Textes fiscals i crisi econòmica. La "hospitalitas" romana i els "foederati".
5. Bagaudes, concilis i jueus a les fonts visigòtiques. L'assentament. La protofeudalització de l'Estat.
6. Problemàtica del regne visigòtic: assaig, unitat nacional, particularisme. Llegat. Devellada del regne, crisi econòmica i política. Valgació de les institucions: les moridores i les perdurables.
7. Interpretacions de la invasió musulmana: problemes demogràfics, socials, polítics i religiosos. Dos móns en contacte. Reaccions davant la invasió i els musulmans: El mossàrabs.
8. La problemàtica de la Reconquesta: distintes valoracions. Fet de cruïlla. Unitat del món cristià hispànic. Trets peculiars i distintes de la resta d'Europa.
9. La naixença de les futures nacionalitats hispàniques: Aragó, Castella Catalunya, Navarra i Portugal: estat de la qüestió. El començament de la reconquesta a les cròniques asturianes i lleoneses: nevisigotisme? Castella, principat feudal?
10. Els anomenats "terrors" de l'any mil i l'espiritualitat de l'època. Els "Beatos".

11. L'origen de Catalunya a la documentació i a les historiografies fins el s. XIII. La societat catalana dels segles VIII-X. La reconquesta i els carolingis. La cultura i el monarquisme. La societat astur, lleonesa i castellana en els seus orígens. El problema de la vall del Duero. El culte a Santiago.
12. El pregon problema del feudalisme i/o règim senyorial. La qüestió dels modes de producció des del Baix Imperi; les qüestions derivades dels criteris de pre- i proto-feudalismes. Economia i ideologia de la societat feudal catalana. El Desvetllament del s. XI a tots els regnes hispànics.
13. "Infanzones, caballeros, fideles" a Castella i Lleó. Les "Behatrias" estudi demunt de documents i fonts historiogràfiques.
14. El feudalisme català: les "conventientiae" i els "sagramentals". Els pergamins de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.
15. El segle XII: sentit de solidaritat i col·lectivitat. Cap a la formació dels municipis, gremis i institucions representatives. La societat, comerç, ramaderia i agricultura. Els Ordes Militars i llur pes econòmic i espiritual.
16. La Catalunya dels Berenguers i l'Aragó, comtat i regne: la unió amb Aragó; qüestions institucionals i trets específics.
17. Precedents de les Corts a les corones castellana i catalano-aragonesa. Desplegament documental, a través dels processos de Corts Generals i privatives de Catalunya, de la institució.
18. Els precedents i bases materials i humanes de l'expansió mediterrània: l'expansió occitànica i les rutes marineres. Causes i estat de la qüestió. Fenòmens d'aculturació.
19. Els "repartiments" de les conquestes de Mallorca i València. Estudi de les quatre grans cròniques catalanes.
20. La gran embranzida de la Reconquesta al s. XIII: l'aferrament del ègim feudal i/o senyorial i els grans latifundis.

21. Documentació a l'Arxiu de la Corona d'Aragó sobre el Cisma d'Occident i el Compromís de Casp. Estat de la qüestió.
22. Les crisis dels segles XIV i XV; la desfeta de les estructures: aspectes socials, espirituals, polítics, econòmics i demogràfics.
23. Els problemes socials i polítics de la Catalunya de Joan II, estudiats sobre les lletres reials i els documents de la Generalitat.
24. La pre-descoberta sobre les Capitulacions de Colom.

BIBLIOGRAFIA:

- SANCHEZ ALBORNOZ, Claudio: España, un enigma. Buenos Aires. Edit. Sudamericana, segunda edición. 1.962.
- SIMON - BENOIT: El judaísmo y el cristianismo antiguo. Labor. Nueva Glicia, 1.972.
- JONES; A.H.M.: The later roman Empire. Oxford, 1.963.
- GARCIA DE VALDEAVELLANO, Luis: Curso de Historia de la instituciones españolas,...... Madrid, 1.968.
- THOMPSON: Los godos en España. Madrid, 1.971.
- ORLANDIS, J.: La España visigoda. Madrid, Gredos, 1.977.
- BARBERO; Abilio y VIGIL, Marcelo: La formación del feudalismo en la Península Ibérica. Barcelona, Edit. Crítica, 1.978.
- SANCHEZ ALBORNOZ, C.: En torno a los orígenes del Feudalismo. 3 vols. Mendoza.
- CANARD, Marius: L'Expansion arabo-islamique et ses répercussions. London, Var, rep. 1.974.
- BONNASSI, P.: La Catalogne du milieu du Xe a la fin du XIe. siècle: croissance et mutations d'une société. Toulouse, 1.975. Trad. Cat. Editorial 62, 1.979-81.
- VIGENS VIVES, J.: España: Geopolítica del Estado y del Imperio. Barcelona, Yunque.

- MOXD, Salvador de: Repoblación y sociedad en la España Cristiana Medieval. Madrid, Rialp, 1.979.
- GANSHOF, D. L.: Qu'est-ce que la féodalité. Bruxelles, 1.957, (3a. edición.). trad. español.
- OUDALTOVA, Z.V. et GOUTNOVA, E.V.: La gènes de féodalisme dans les pays d'Europe. XIII congr. Inter. Moscú, 1.970. Trad. esp. en: La transición del esclavismo al feudalismo. Madrid, 1.975.
- PARRAIN, Ch. et VILAR, P.: El feudalismo. Madrid, Edt. Ayuso, 1.972.
- GARCIA DE VALDEAVELLANO, L.: El feudalismo hispánico y otros estudios....., Barcelona, Ariel, quincenal, 1.981.
- SOBOUL: El feudalismo. Madrid, 1.975.
- SOBOUL: Structures féodales.... dans l'Occident méditerranéen.. Bilan et perspectives, à "Collection de l'Ecole française de Rome", 44, 1.975.
- BRASSOTTI, Hilda.: Las instituciones feudo-vasalláticas de León y Castilla. Spoleto, 2 vols. 1.969.
- TREPPU, Mario del: Els mercaders catalans i l'expansió de la Corona catalano-aragonesa. Barcelona, Curial, 1.976.
- DUFOURCO, Ch. E.: L'expansió de Catalunya a la Mediterrània occidental. Barcelona, Edt. Vicens Vives, 1.969.
- DUBY, G.: Los tres órdenes o lo imaginario del feudalismo. Madrid, Ed. Petrel, 1.980.
- LACARRA DE MIGUEL, J.M.: Aragón en el pasado. En: "aragón", vol I págs. 127-341. Zaragoza/Banco de Aragón/, 1.980.
- VIVENS VIVES, J.: El s. XV. Els Trastamares. Biografies catalanes Ed. Teide.
- La mutación de la segunda mitad del s. XIV en España. Conferencias de III Curso del Instituto Universitario de Estudios Medievales. Madrid. Cuadernos de Historia, 8, 1.977.
- GUICHARD, P.: Al-Andalus. Barcelona, Barral, 1.976.

- NESTOR, Ion: La fin du monde ancien et les barbares. Moscou, XIII Congrès International des Sciences Historiques, 1.970.
- IMBERT - LEGHÉROL, : Histoire économique des origines a 1789. Paris, 1.970.
- ABADAL DE VINYALS, R.: Ols visigots als catalans.
- GARCIA MORENO: El fin del reino visigodo de Toledo. Madrid, 1.975.
- SANCHEZ ALBORNOZ: Orígenes de la nación Española. Oviedo, 1.972.
- BALARI I JOVANY: Orígenes històrics de Catalunya. Barcelona.
- SANCHEZ ALBORNOZ, C.: Despoblación y repoblación del valle del Duero. Buenos Aires, 1.966.
- BOUTRICHE, R.: Seigneurie et Féodalité, 3 vols. Paris, 1.959-70.
- GIUNTA, F.: Aragonesi e catalani nel Mediterraneo, Palermo, 1963-69.
- NICOLAU D'OLWER, Ll.: L'expansió de Catalunya en la Mediterrània Oriental. Barcelona, 1.926.
- Actes i Memòries dels Congressos d'Història de la Corona d'Aragó, des del primer (Barcelona, 1.908), fins l'onzè (1.976), sobre tot les ponències, passim.
- Quant als manuals tingui's en compte el següent: GARCIA DE CURTAZAR, J.A.: La época medieval, a la Historia de España de Alfauara, Madrid 1.973: la lectura d'aquest llibre exigeix un coneixement previ de la història d'Espanya, car dóna per sabudes una sèrie de qüestions que no s'expliquen al llibre. Es una visió personal de l'autor molt interessant.-
- SUAREZ FERNANDEZ, L.: Edad Media a la Historia de España, de edc, Gre dos, 1.970; es un volum molt complet amb selecta bibliografia; comença amb la invasió islàmica.-
- De la Historia de España dirigida per TUNON DE LA-IA, Vol. II. Romanismo y germanismo. El despertar de los pueblos hispánicos, Labor, 1.981. Interessant, sobre tot, la segona part (Las invasiones ...); a remarcar: l'estudi de la reconquesta com a continuació de la monar-

quia visigòtica (capítols V a VIII). El vol. IV Feudalismo y consolidación de los pueblos hispánicos, Labor, 1.980. A remarcar les primera i tercera part.-

SOLDEVILA, F.: Historia de España, vol. I. Barcelona, 1.952. Una magnífica panoràmica de la nostra història des del punt de mira perifèric; és un gran llibre de lectura i tenen gran interès les notes.

A més poden consultar-se les històries de Catalunya de Ferran Soldevila, així com els vols. de temes medievals de la gran Historia de España que va començar a dirigir Ramon Menéndez Pidal.